

8. Переваги місцевого самоврядування [Текст] = Good Governance – Local Governance : міжнар. конф., м. Ірпінь Київ. обл. 29-30 трав. 2001 р. / Фонд сприяння місц. самоврядуванню України при Президентові України; Швед. Асоц. місц. влад (SALA) ; Упоряд. М.О. Пухтинський. – К. : Логос, 2001. – 214 с.
9. Програма розвитку місцевого самоврядування у Дніпропетровській області на 2012–2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oblrada.dp.ua/devel_program
10. Соловьев А. Принятие государственных решений: учебное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : КНОРУС, 2006. – 344 с.
11. Українсько-Шведський проект розвитку місцевого самоврядування у м. Ірпені Київської області. Проблеми та перспективи місцевого самоврядування: аналіт. бюл. [Текст] : монографія / Упоряд. В. Кравченко, М. Пухтинський. - Ірпінь : [б. в.], 1977. – 207 с.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 354.1

Смірнова О.М.,

старший викладач кафедри профілактики пожеж та
безпеки життєдіяльності населення

Інституту державного управління у сфері цивільного захисту

СТРУКТУРА КОМПЛЕКСНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЮ СКЛАДОВОЮ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто використання термінів «державне управління» та «державне регулювання». Запропоновано схему комплексного механізму державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту та розкрито його структуру.

Ключові слова: державне управління, державне регулювання, механізм державного регулювання, комплексний механізм державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту.

Смирнова Е.Н.,

старший преподаватель кафедры профилактики пожаров и
безопасности жизнедеятельности населения

Института государственного управления в сфере гражданской защиты

СТРУКТУРА КОМПЛЕКСНОГО МЕХАНИЗМА ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ

Аннотация. Рассмотрено использование терминов «государственное управление» и «государственное регулирование». Предложено схему комплексного механизма государственного регулирования психологической составляющей гражданской защиты и раскрыто его структуру.

Ключевые слова: государственное управление, государственное регулирование, механизм государственного регулирования, комплексный

механизм государственного регулирования психологической составляющей гражданской защиты.

Smirnova O. M.

Senior Teacher of department of Fires preventive and
Vital safety of the population
Institute of the State Administration in Sphere of Civil Protection

THE STRUCTURE OF STATE REGULATION OF PSYCHOLOGICAL COMPONENT OF CIVIL PROTECTION COMPLEX MECHANISM

Annotation. The using of terms «state administration» and «state regulation» were consider in the article. The scheme of state regulation of psychological component of civil protection complex mechanism was propose and its structure was disclose.

Keywords: state administration, state regulation, mechanism of state regulation, complex mechanism of state regulation of psychological component of civil protection

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Визнання найвищою соціальною цінністю безпеку людини, зокрема її життя та здоров'я, визначає довгострокові цілі та пріоритети розвитку держави загалом та окремих її сфер діяльності. Однією з сфер суспільно значущої діяльності є цивільний захист, а невід'ємною його складовою – психологічний захист населення. Розглядаючи особливості механізму державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту виникає необхідність у дефініції термінів «державне управління» та «державне регулювання». Потрібен структурно-логічний аналіз складових цього механізму, адже функціонування механізмів державного регулювання носить виконавчий і розпорядчий характер, полягає в організаційному впливі на суспільні відносини шляхом розробки, прийняття та реалізації організуючих, впорядковуючих та координуючих управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми. Роль державного управління, важливість та необхідність механізмів державного регулювання, застосування дієвих інструментів державної політики у різних сферах життєдіяльності досліджувалися у працях В.Бакуменка, В.Богдановича, В.Воротіна, В.Голубь, В.Гошовської, Н.Грицяк, О.Ігнатенка, В.Князева, В.Куйбіди, О.Лебединської, В.Ліпкана, Н.Нижника, О.Оболенського, В.Олуйка, І.Розпутенка, Г.Ситника, В.Трощинського та інших вчених. Змістовний аналіз термінів «механізм», «управління» та «регулювання» здійснено в публікаціях О. Коротич, М. Латиніна, Т. Лозинської, О. Мельниченка, Н. Мельтюхової, В. Міненка, Р. Рудницької, О. Федорчак та інших українських науковців. Особливості державного управління у сфері

цивільного захисту було висвітлено в працях С.Андреєва, П.Волянського, Л.Жукової, Г.Іщенко, Н.Клименко, Р.Приходька, А.Терент'євої, В.Тищенко, О.Труша, І.Шпильового. Проте, механізми державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту є малодослідженими та потребують подальшого наукового опрацювання.

Формування мети (постановка завдання). Науково-теоретичне забезпечення державного регулювання сфери цивільного захисту та розробка відповідних механізмів регулюючого впливу потребують ґрунтовних наукових знань у сфері державного управління, що свідчить про актуальність цього дослідження.

Метою даної статті є обґрунтування використання у сфері цивільного захисту механізмів саме державного регулювання. Розкриття функціональної структури комплексного механізму державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту, а також визначення змісту основних механізмів, дія яких спрямована на підтримку динамічної рівноваги, стабільності та підвищення дієвості функціонування психологічної складової цивільного захисту України.

Мета конкретизується у таких завданнях:

- розкрити особливості та відмінності термінів «державне управління» та «державне регулювання»;
- визначити комплексний механізм державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту;
- проаналізувати структурні елементи комплексного механізму державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отримання наукових результатів дослідження. Змістовна характеристика науки державного управління полягає у її діалектичній єдності, яка забезпечується шляхом створення цілісної системи понять, категорій та правил логічного висновку.

У науковій літературі зазначається, що утворення системи термінів у процесі створення упорядкованої термінології є важливим дослідницьким завданням [1, с.51]. При побудові цієї системи важливе значення має як загально лінгвістичний аналіз термінів й урахування загальних норм і закономірностей мови, так і специфічних особливостей, що характерні для процедури їх упорядкування [2, с.27].

Аналіз наукових досліджень показав, що в умовах необхідності здійснення чітких державно-управлінських дій по забезпеченню психологічного захисту населення, недостатньо уваги приділено поняттєвій структурі та науково-теоретичному обґрунтуванню державного регулювання цього напрямку.

Розкриваючи концептуальні засади державного регулювання опрацювання потребують поняття «державне регулювання» та «механізм

державного регулювання». Увага саме до цих понять пов'язана із специфікою «державного регулювання» та порівнянням його з «державним управлінням». Дослідження присвячені механізмам державного управління висвітлені в численних працях вітчизняних та зарубіжних учених [3, с.3], але на сучасному етапі розвитку науки державного управління, немає загальноприйнятого поняття «механізм державного управління» та єдиного підходу до трактування його визначення. В першу чергу це пов'язано з відсутністю єдиного, узгодженого трактування поняття «державне управління».

Більшість дисертаційних досліджень у сфері державного управління присвячена поняттю «механізм державного управління» [4, с.5-14; 5, с.13]. Науковці поглиблюють це поняття пропонуючи свої визначення в залежності від сфери застосування і це цілком виправдано, адже власна специфіка притаманна кожній галузі суспільного життя [6, с.3-27]. Що ж стосується терміну «механізм державного регулювання», то його іноді вважають тотожним по змісту або дуже схожим з «механізмом державного управління» ґрунтуючись на аналізі його структури. Деякі науковці проте робили спроби розвести ці поняття [7, с.64-69; 8, с.123-128; 9, с.99-104; 10, с.34-39]. Можна погодитися з Н.В. Коваленко [11, с.284-285], яка при визначенні відмінностей між механізмами державного управління та механізмами державного регулювання звертає увагу на ринкові механізми самоорганізації сучасного суспільства. Поняття самоорганізації або самоналаштування, метою якого є перерозподіл та раціональне використання ресурсів, є визначальною відмінністю «державного управління» та «державного регулювання». Процеси самоорганізації актуальні саме для «державного управління». Розглядаючи поняття «державне регулювання» мова іде про певне втручання в організацію або в налаштування відповідної системи з метою підтримання її стабільності та безпеки. Вважається, що за умов дієвого управління в умовах розвиненої ринкової економіки об'єкт управління сам буде налаштовуватися на оптимальні засади функціонування використовуючи самоорганізацію [12, с.174-182; 13, с.16-20; 14, с.26-38], як основну рушійну силу. Але в такому випадку ринковий механізм управління не охоплює ті сфери суспільної діяльності, що надають послуги, які не мають платоспроможного попиту або не приносять прибутку та є байдужими до вирішення соціальних проблем людини, до питань соціального захисту [15, с.185]. Соціальна спрямованість нерідко зводиться лише до підтримки знедолених людей але справжній її зміст полягає в забезпеченні добробуту, встановленні в суспільстві соціальної злагоди, запровадженні превентивних заходів з недопущення зубожіння, безробіття, втрати здоров'я населенням. Для заповнення недосконалості ринкового механізму управління, функції соціальної спрямованості, перерозподілу ресурсів та забезпечення безпеки в суспільстві закріплені за державою.

Гарантування стабільності державних інститутів, дотримання соціально-правових норм передбачає певне втручання держави в суспільні відносини, організацію або налаштування відповідної системи з метою підтримання її стабільності та безпеки – тобто державне регулювання окремих сфер суспільної діяльності. Розглядаючи цивільний захист, який є функцією держави щодо захисту населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період [16, с.4], доцільним буде використання саме механізмів державного регулювання. Психологічний захист населення, виходячи з тлумачення цивільного захисту це – функція держави по забезпеченню діяльності, яка спрямована на зменшення та нейтралізацію негативних психічних станів та реакцій серед населення у випадках загрози та виникнення надзвичайних ситуацій. Отже, психологічний захист населення виступає органічною складовою соціальної стабільності, гарантування якої потребує відповідного державного регулювання.

У контексті проблематики створення упорядкованої термінології пропонується таке визначення державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту – сукупність заходів, використовуючи які, держава, через спеціально уповноважений орган виконавчої влади, централізовано визначає, упорядковує та контролює діяльність органів і підрозділів цивільного захисту по забезпеченню психологічного захисту населення [17, с. 222].

Під «державним регулюванням» у нашому дослідженні розуміється регулювання, як інструмент державного управління. Державне регулювання є виключною функцією держави, яка слугує гарантом права, володіючи монополією на правозастосовчу і правоохоронну діяльність [18, т.2 с.483]. Основою державного регулювання є законодавча база, в якій передбачено механізм врегулювання інтересів та дій усіх суб'єктів відповідної сфери суспільної діяльності. Державне регулювання психологічною складовою цивільного захисту базується на розпорядчих документах, які встановлені державою та спеціально уповноваженим органом виконавчої влади, якому держава делегувала регуляторні повноваження по забезпеченню цивільного захисту.

Виконання завдань державної політики, оптимізація її регуляторного впливу на сферу цивільного захисту та забезпечення психологічного захисту населення, передбачає застосування складного комплексного механізму державного регулювання. Для психологічної складової цивільного захисту можна запропонувати наступний комплексний механізм державного регулювання (див. рис. 1).

Декомпозиція представленого механізму дозволить розглянути його взаємопов'язані складові, тобто окремі структурні елементи, більш детально.

Аналізуючи будову комплексного механізму державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту треба відзначити, що в ньому існує відповідна залежність між елементами забезпечення, які визначають наповнення комплексного механізму та безпосередньо механізмами, які в сукупності і утворюють його структуру. Елементи забезпечення це – сукупність чинників, засобів та заходів направлених на задоволення потреб функціонування механізмів. Від наявності, якості та реалізації видів забезпечення щодо: нормативно-правового, кадрового, фінансового, наукового та інших видів супроводу залежить безпосереднє функціонування механізмів.

Терміном «механізм» позначають процес взаємодії частин цілого. Отже, частинами комплексного механізму державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту виступають наступні механізми: правовий, організаційний, фінансово-економічний, матеріально-технічний, інформаційний, соціальний, мотиваційний,

антикризовий, механізм інноваційного розвитку та механізм регулювання якості. В практичній діяльності ці елементи взаємодіють та використовуються в різних поєднаннях, пропорціях і співвідношеннях.

Всі механізми державного регулювання можна розділити на дві основні категорії – інструменти та стратегії [18, т.2 с.377]. Під інструментом регулювання розуміємо спосіб або засіб впливу на об'єкт, його перетворення для досягнення визначеної мети. До механізмів, як інструментів впливу належать: правовий механізм – прийняття нормативно-правових актів із забезпечення державної політики у сфері цивільного захисту на основі яких здійснюється організаційно-розпорядча та адміністративно-виконавча діяльність; організаційний механізм – адміністративна структура та формування оптимальної системи управління; фінансово-економічний механізм – фінансування діяльності та матеріальне стимулювання працівників шляхом підвищення заробітної плати, преміювання; матеріально-технічний механізм – використання технологій і технічних засобів для забезпечення діяльності по психологічному захисту населення; інформаційний механізм – обліково-інформаційні, аналітично-діагностичні заходи регуляторного впливу.

Регулюванням у вигляді стратегії є спосіб досягнення складної мети, який передбачає загальний, недеталізований план певної діяльності та охоплює тривалий період. Супроводжується стратегія постійним аналізом та моніторингом в процесі реалізації, а спрямуванням її є визначене метою досягнення успіху в кінцевому результаті. Стратегія має здатність переходити від абстракції до конкретики у вигляді конкретизованих планів для структурно-функціональних підрозділів. До елементів комплексного механізму, які належать до категорії механізмів, як стратегій належать: соціальний механізм – забезпечення реалізації соціальної ролі психолога Державної служби України з надзвичайних ситуацій та розвитку, створення сприятливих умов праці (оптимальний ступінь завантаженості, можливість підвищення кваліфікації та ін.); мотиваційний механізм – створення морально-психологічного підґрунтя та мотиваційних умов діяльності, підвищення соціально-службової активності (обмін досвідом, пропаганда), моральне стимулювання; антикризовий механізм – коригування діяльності, виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз стабільності, розробка комплексу оперативних і стратегічних заходів з подолання негативних чинників, зміцнення контролю та дотримання законодавства; механізм інноваційного розвитку – здійснення науково-обґрунтованих інноваційних заходів, програм і проектів у сфері психологічного захисту населення, які сприяють її подальшому розвитку; механізм дотримання якості забезпечення психологічного захисту населення – встановлення та підтримка високого рівня якості заходів психологічного захисту населення та якісна їх організація.

Перелік механізмів регуляторного впливу може змінюватися в зв'язку зі змінами зовнішніх та внутрішніх факторів, появою нових інструментів або стратегій, удосконаленням основних елементів системи (органів управління, структур, ресурсів, технологій тощо), що представляє собою об'єктивний процес оновлення. Таким чином, механізм державного регулювання має бути гнучким та чітко реагувати на зміни в суспільстві.

Отже, комплексний механізм державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту базується на використанні сукупності механізмів та потребує відповідного забезпечення ресурсами. Враховуючи те, що нормативно-правова база цивільного захисту сьогодні перебуває у стані формування та потребує подальшого розроблення, існує необхідність у вирішенні організаційних проблем суб'єктів і об'єктів державного регулювання, побудові відповідних функціональних та організаційних структур. Вирішальним за своїм значенням стає організаційно-правова складова, яка спрямована на упорядкування діяльності по забезпеченню психологічного захисту населення, відповідно до визначених цілей, функцій та завдань.

Висновки. Задоволення суспільно значущої потреби повинно розпочинатися з виробництва наукових знань, а завершуватися інтегрованими нововведеннями в діяльність визначеної сфери, саме в цьому полягає системний зв'язок між наукою і практикою.

Удосконалення тлумачення термінів «державне регулювання» та «механізм державного регулювання», їх дефініція має стати першим кроком на шляху до оптимізації законодавства у сфері цивільного захисту, що надасть можливість привести чинне законодавство у відповідність з існуючими науковими розробками та усунути неоднозначність їх трактування в практичній діяльності.

Цивільний захист є однією з сфер суспільної діяльності, яку регулює держава, а організація та здійснення заходів психологічного захисту населення покладається на центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту [16, с. 9].

Виконання завдань державної політики, оптимізація її регуляторного впливу на сферу цивільного захисту та забезпечення психологічного захисту населення, передбачає застосування складного комплексного механізму державного регулювання, який базується на функціонуванні сукупності механізмів та потребує відповідного забезпечення ресурсами.

Існуюча нормативно-правова база не повною мірою відповідає сучасним потребам розвитку психологічної складової цивільного захисту, тому існує потреба у врегулюванні нормами права суспільних відносин, які виникають у процесі реалізації державної політики по забезпеченню психологічного захисту населення.

Подальшого дослідження та опрацювання потребує організаційно-правовий механізм державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту та його нормативно-правове забезпечення.

Використані джерела інформації:

1. Жукова Л.А. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні: функціонально-структурний аспект: дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 / Жукова Лілія Анатоліївна. – К., 2007. – 212с.
2. Рахманин Л.В. Стилистика деловой речи и редактирование служебных документов: [учеб. пособие] / Рахманин Л.В. – [4-е изд., испр.]. – М.: Высш. шк.; ИНФА. – М., 1997. – 192с.
3. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління [Електронний ресурс] / О.Федорчак // Науковий вісник «Демократичне врядування». – 2008. – Вип. 1. – Режим доступу: http://www.Ivivacademy.com/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf.
4. Присяжнюк В.К. Розвиток галузі науки державного управління у цифрах: 2007 – 2011 роки / В.К. Присяжнюк, В.Д. Бакуменко // Наукові розвідки з державного та муніципального управління. – 2012. – № 1. – С. 5 – 14.
5. Бакуменко В.Д. Виділення системних характеристик (типів і видів) механізмів державного управління / В.Д. Бакуменко, В.М. Башкатов // Збірник наукових праць. Науковий вісник АМУ. Серія «Управління». – 2013. – №1. – С. 6-14.
6. Рудніцька Р.М. Механізми державного управління: сутність і зміст / Р.М. Рудніцька, О.Г. Сидорчук, О.М. Стельмах; [за наук. ред. М.Д. Лесечка, А.О. Чемериса]. – Л.: ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 28с.
7. Радченко О.В. Категорія «механізм» у системі державного управління / О.В. Радченко // Держава та регіони: наук.-вироб. журнал. Серія: Державне управління. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2009. №3. – С. 64-69.
8. Коротич О.Б. Класифікація та зміст механізмів управління державою / О.Б. Коротич // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр.ОРІДУ. – О., 2006. – Вип. 2 (26). – С. 122-128.
9. Дерун Т.М. Державне регулювання як складова процесу формування та реалізації державної політики розвитку малих міст. / Т.М. Дерун // Науковий вісник АМУ: збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 3. – С. 97-105.
10. Жарая С.Б. Сутність та складові механізмів державного регулювання підприємницької діяльності. / С.Б. Жарая // Науковий вісник АМУ: збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 1. – С. 33-39.
11. Коваленко Н.В. Актуальні механізми регулювання ринку нерухомості / Н.В. Коваленко // Державне управління та місцеве самоврядування: тези XI Міжнар. наук. конгресу, 24 березня 2011 р. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. – 442с.
12. Червякова О.В. Самоорганізація системи державного управління: умови функціонування та розвитку / О.В. Червякова // Науковий вісник АМУ: збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 4. – С. 173-183.
13. Бакуменко В.Д. Визначення базових чинників для дослідження процесів самоорганізації в соціальних системах / В.Д. Бакуменко, О.В. Червякова, С.В. Штурхецький // Завдання державного, регіонального та муніципального управління в контексті нових реалій національного розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (06.04.2012) / За заг. ред. В.К. Присяжнюка, В.Д. Бакуменка, Т.В. Іванової. – К.: ВПЦ Академії муніципального управління, у 2-х частинах, Ч.2, 2012. – С. 16-20.
14. Бакуменко В.Д. Фактор самоорганизационной способности развития и подходы к его учету в процессе публичного управления / В.Д. Бакуменко, О.В. Червякова //

Публичное управление, № 1, 2013. – Ереван: Акад. гос. упр. Республики Армения. – С. 26-38.

15. Мельниченко О.А. Підвищення рівня та якості життя населення: механізм державного регулювання: [монографія] / О.А. Мельниченко. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. – 232с.
16. Кодекс цивільного захисту України // Голос України. – 2012.– № 220 (5470).
17. Смірнова О.М. Визначення поняття державного регулювання психологічного захисту у сфері цивільного захисту України / О.М. Смірнова // Теорія та практика державного управління: збірник наукових праць. – Х.: Видавництво ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. – Випуск 2 (41). – С. 219-226.
18. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. – К.: НАДУ, 2011.

Рецензент: Тищенко В.О., к.держ.упр., доцент.

УДК 35.086.1

Стельмащук Л. С.,

асистент кафедри державного управління та
місцевого самоврядування
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу

ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЯК СПОСІБ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Анотація. У статті досліджено особливості суспільного явища корупція, визначено поняття антикорупційної культури державних службовців, обґрунтовано доцільність та необхідність розроблення і реалізації Концепції антикорупційної культури державних службовців в Україні.

Ключові слова: державна служба, державний службовець, корупція, корупційні дії, протиправні дії, антикорупційна культура.

Стельмащук Л. С.,

асистент кафедри государственного
управления и местного самоуправления
Ивано-Франковского национального
технического университета нефти и газа

ФОРМИРОВАНИЕ АНТИКОРРУПЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ КАК СПОСОБ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ

Аннотация. В статье исследованы особенности общественного явления коррупция, определено понятие антикоррупционной культуры государственных служащих, обоснована целесообразность и необходимость разработки и реализации Концепции антикоррупционной культуры государственных служащих в Украине.